

خصوصی سازی پست کشور:

مطالعه‌ای در رابطه با امکانپذیری و مسیر راه

آشنایی با وضعیت پست کشور و عملکرد آن در مقیاس جهانی
همراه با مرور و ارزیابی قوانین مرتبط با آزادسازی و
خصوصی سازی پست کشور

کد موضوعی: ۲۸۰

شماره مسلسل: ۱۰۲۷۱

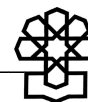
خردادماه ۱۳۸۹

دفتر: مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده	۱
مقدمه	۱
۱. شناخت و ارزیابی وضعیت موجود پست کشور	۳
۲. وضعیت عملکرد پست ایران در قیاس جهانی	۷
۳. مواد قانونی و مصوب مرتبط با خصوصی سازی و آزادسازی پست کشور همراه با نگاهی به وضعیت پست کشور	۱۲
جمع بندی	۲۲
منابع و مأخذ	۲۴

خصوصی‌سازی پست کشور:

مطالعه‌ای در رابطه با امکانپذیری و مسیر راه
آشنایی با وضعیت پست کشور و عملکرد آن در مقیاس جهانی
همراه با مرور و ارزیابی قوانین مرتبط با آزادسازی
و خصوصی‌سازی پست کشور

چکیده

گزارش حاضر در رابطه با امکانپذیری و مسیر راه خصوصی‌سازی پست کشور است که در چهار قسمت تهیه و ارائه می‌شود. گزارش اول این طرح نخست به شناخت و ارزیابی کلان از وضعیت موجود پست کشور می‌پردازد. سپس وضعیت عملکرد کیفی و مالی پست کشور در مقایسه با کشورهای مختلف را بررسی نموده و در نهایت مواد و مصوبات قانونی کشور در رابطه با آزادسازی و خصوصی‌سازی پست کشور گردآوری و عملکرد پست کشور بر مبنای اهداف این قوانین و مصوبات ارزیابی می‌شود.

از اطلاعاتی که در رابطه با عملکرد مالی و کیفی شرکت پست جمهوری اسلامی ارائه می‌شود، نتیجه‌گیری می‌شود که عملکرد در هر دو زمینه مالی و کیفی رضایتبخش نبوده است. همچنین با مقایسه و ارزیابی وضعیت پست جمهوری اسلامی ایران در مقایسه با کشورهای منتخب جهان، فاصله بسیار زیاد با این کشورها روشن می‌شود. همچنین با گردآوری و بررسی کلیه قوانین و مقررات مربوط به آزادسازی و خصوصی‌سازی در کشور، وضعیت و جایگاه این قوانین مشخص و تشریح می‌شود.

مقدمه

برای اکثر کشورهای پستی رایج‌ترین وسیله ارتباطی است. در برخی از کشورها، خدمات پستی ارائه شده توسط دولت تنها طریق ارتباطی برای اکثریت جامعه بوده به‌علاوه اینکه مهمترین وسیله ارتباطی برای تجارت و کسب‌وکار می‌باشد. خدمات پستی در کشورهای صنعتی یک محرک

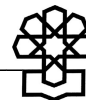
اقتصادی و توسعه اجتماعی بوده که نقشی مهم در گسترش خدمات بانکداری، حمل و نقل، خرده‌فروشی، صنعت نشر و به‌علاوه خیلی انواع دیگری از فعالیت‌های مربوط به کسب‌وکار و زندگی مردم دارد.

بنابراین خدمات پستی، جزئی از زندگی روزانه مردم در سراسر جهان را تشکیل می‌دهد، حتی در عصر دیجیتال، پست برای میلیاردها نفر در جهان به‌عنوان قابل دسترس‌ترین وسیله ارتباطی و تحویل پیام‌ها محموله‌ها و مرسوله‌ها است. هر ساله در جهان بیش از ۵/۵ میلیون کارمند پست در بیش از ۶۵۰۰۰ واحد و مرکز پستی کار می‌کنند تا بتوانند بیش از ۴۴۵ میلیارد انواع مرسوله را پس از قبول، آماده‌سازی کرده و به مقصد برسانند.

به‌منظور همگام بودن با بازار مستمراً در تغییر ارتباطات، مدیریت پست باید به‌طور فزاینده‌ای از ارتباطات و اطلاعات جدید استفاده کند تا بتواند فراتر از روش‌های سنتی، حرکت کند و انتظارات مشتریان همراه با تنوع بیشتری از خدمات با ارزش افزوده را برآورده سازد.

پست ایران نیز به‌تبع این تغییرات و در راستای رشد جهانی و انتظارات و نیازمندی‌های تعیین شده توسط استفاده‌کنندگان، برنامه‌ریزان، قانونگذاران و مدیران اجرایی کشور، ملزم به رسیدن به اهداف تدوین شده بخش پست در قوانین برنامه پنج‌ساله توسعه کشور و به‌طور خاص سند توسعه بخش پست در زمینه‌های گوناگون عملکردی و همچنین رسیدن به اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور است.

لذا در راستای تأمین الزامات و نیازهای جامعه در دسترسی به خدمات پستی با کیفیت و کارآ و با توجه به ابلاغ سیاست‌های اصل ۴۷ و چهارم قانون اساسی از سوی مقام معظم رهبری و اقدامات دولت در تسلیم لایحه خصوصی‌سازی پست به مجلس شورای اسلامی، مطالعه و بررسی حاضر در رابطه با امکان‌پذیری و ارائه مسیر راه خصوصی‌سازی پست کشور، انجام شده است. در این گزارش ارزیابی‌های انجام شده مبتنی بر اطلاعات جمع‌آوری شده از طرق مختلفی مانند تبادل نظر و کسب اطلاعات لازمه به‌صورت کتبی و شفاهی از مسئولین و برنامه‌ریزان و پژوهشگران پست کشور و همچنین استفاده از منابع و مستندات معتبر داخلی و خارجی است.

۱. شناخت و ارزیابی وضعیت موجود پست کشور

۱-۱. وضعیت کیفی شرکت پست جمهوری اسلامی ایران

طبق رویکردهای کیفی اتحادیه جهانی پست، کیفیت خدمات پستی از جنبه‌های مختلف پنج‌گانه رضایت مشتری، سرعت، امنیت، دسترسی و اطلاع‌رسانی ارزیابی می‌شوند.

با توجه به عدم وجود سازمانی مستقل برای ارزیابی و نظارت مستمر کیفی بر عملکرد پست کشور و پاسخگویی به نظرات و شکایات مشتریان همانند سازمان‌های تنظیم مقررات و یا حمایت از مشتریان و شرکت‌های خصوصی مستقل ارزیاب نمی‌توان ادعای متقنی در میزان رعایت یا عدم رعایت کیفیت توسط شرکت پست جمهوری اسلامی ایران کرد.

تها مطالعه مستقلی که بر روی کیفیت خدمات پستی کشور انجام شده است، پژوهش انجام شده توسط مشاور این طرح در سال ۱۳۸۵ به درخواست سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور است که در آن پژوهش مبتنی بر ارزیابی‌های انجام گرفته نتیجه‌گیری شد که عملکرد پست کشور در هر پنج جنبه شاخص کیفی خدمات پستی رضایت‌بخش نبوده و بر نیاز به تحول سیستماتیک و ارتقای کیفی تأکید جدی شد.

شرکت پست جمهوری اسلامی ایران اقدامات مثبت و مناسبی در چند سال گذشته در رابطه با بهبود شاخص دسترسی از شاخص‌های پنج‌گانه کیفیت انجام داده است که این مهم با گسترش دفاتر ارتباطات و فناوری اطلاعات در سطح کشور انجام شده است و آمارهای اکتسابی اتحادیه جهانی پست (۱) در رابطه با کشورمان در سال‌های بین ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۸، گواهی بر بهبود دسترسی دارد و با نظر به اظهارات اخیر مدیرعامل شرکت پست در برنامه گسترش صندوق‌های پستی معابر باید انتظار داشت که شاهد بهبود بیشتر در جنبه کیفی شاخص دسترسی باشیم. همچنین شرکت پست جمهوری اسلامی ایران ارتقای کیفی خدمات پستی خود را در اولویت‌های سال ۱۳۸۹ قرار داده است و قصد بهبود هر پنج شاخص کیفیت خدمات پستی را در حد مقدرات خود دارد.

۱-۲. وضعیت مالی شرکت پست جمهوری اسلامی ایران

براساس گزارش سازمان حسابرسی کشور، عملکرد مالی شرکت پست جمهوری اسلامی ایران برای سال‌های منتهی به آخر اسفندماه ۱۳۸۲، ۱۳۸۳، ۱۳۸۴، ۱۳۸۵، ۱۳۸۶، ۱۳۸۷ به‌طور خلاصه طبق صورت سود و زیان تأیید شده در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. عملکرد مالی شرکت پست جمهوری اسلامی ایران

(ارقام به ریال)

سال	زیان خالص قبل از کمک دولت	کمک دولت	زیان خالص سال	زیان انباشته پایان سال
۱۳۸۲	۸۶,۵۴۹,۹۴۲,۲۷۳	۴۷,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۹,۵۴۹,۹۴۲,۲۷۳	۳۹۱,۰۹۶,۶۳۲,۸۷۹
۱۳۸۳	۱۳۵,۱۴۹,۱۶۲,۰۴۷	۷۴,۵۰۳,۵۴۷,۰۰۰	۶۰,۶۴۵,۶۱۵,۰۴۷	۴۴۶,۹۴۱,۲۶۸,۷۵۴
۱۳۸۴	۲۸۶,۹۲۳,۲۱۹,۶۱۰	۱۴۷,۶۲۸,۷۰۰,۰۰۰	۱۳۹,۲۹۴,۵۱۹,۶۱۰	۵۸۶,۲۳۵,۷۸۸,۳۶۴
۱۳۸۵	۴۵,۴۷۷,۳۱۲,۲۸۶	-	۴۵,۴۷۷,۳۱۲,۲۸۶	۶۴۱,۲۳۷,۲۲۶,۹۹۱
۱۳۸۶	۵۷۷,۳۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۳۱۲,۰۰۰,۰۰۰	۳۷۷,۰۲۸,۰۰۰,۰۰۰	۹۸۵,۸۹۸,۰۰۰,۰۰۰
۱۳۸۷	۶۹۰,۹۹۰,۰۰۰,۰۰۰	۵۳۹,۲۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۵۱,۷۳۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۱۳۷,۶۲۸,۰۰۰,۰۰۰
۱۳۸۸	انتظار می‌رود صورت گزارش حسابرسی طبق روال هر سال در مرداد ۱۳۸۹ انتشار یابد			

مأخذ: گزارش‌های سالیانه سازمان حسابرسی.

از داده‌های موجود در جدول فوق مشاهده می‌شود که زیان خالص سالیانه شرکت قبل از کمک دولت از سال ۱۳۸۲ تا پایان ۱۳۸۷ به استثنای سال ۱۳۸۵ و همچنین زیان انباشته شرکت به‌طور نگران‌کننده‌ای رو به افزایش بوده است.

با مشاهده داده‌های موجود در جدول ۲ مشاهده می‌شود که در سال‌های ۱۳۸۲، ۱۳۸۳، ۱۳۸۵ شرکت دارای سود ناخالص بوده و در طی سال‌های ۱۳۸۴، ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ متحمل زیان ناخالص گشته است.

جدول ۲. درآمد و بهای تمام شده سالیانه خدمات و مرسولات پستی

سال	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷
درآمد ارائه خدمات و مرسولات پستی	۸۱۰,۰۸۳,۳۷۶,۴۱۳	۱,۱۵۹,۱۷۱,۷۷۸,۴۷۲	۱,۲۵۱,۳۳۰,۵۵۷,۰۶۱	۱,۹۲۸,۹۰۵,۱۱۸,۸۱۹	۱,۵۸۰,۷۹۵,۰۰۰,۰۰۰	۱,۸۲۷,۱۹۹,۰۰۰,۰۰۰
بهای تمام شده خدمات ارائه شده و مرسولات پستی	۷۷۴,۹۵۵,۱۴۵,۵۲۸	۱,۱۴۴,۶۶۶,۱۶۴,۴۰۲	۱,۳۵۱,۳۸۰,۵۱۳,۴۰۱	۱,۷۴۲,۱۲۸,۵۹۳,۵۱۰	۱,۹۵۲,۶۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۲,۲۷۷,۰۹۹,۰۰۰,۰۰۰
سود یا (زیان) ناخالص	۳۵,۱۲۸,۲۳۰,۸۸۵	۱۴,۵۰۵,۶۱۴,۰۷۰	-۱۰۰,۰۴۹,۹۵۶,۳۴۰	۱۸۶,۷۷۶,۵۲۵,۳۰۹	-۳۷۱,۸۱۵,۰۰۰,۰۰۰	-۴۴۹,۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰

مأخذ: همان.

دلایل موجود در این نوسان نسبتاً شدید بین سود و زیان ناخالص در بین سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۷ را باید با همکاری با مسئولین وزارت مربوطه، مسئولین پست کشور و سازمان حسابرسی ریشه‌یابی کرد تا بتوان بهتر در رابطه با میزان نقش تعرفه‌های پستی در وجود این سود و زیان‌های سالیانه اظهارنظر نمود و تدابیر و مکانیسم‌های لازم را به قانونگذاران کشور در ارتباط با تعرفه‌های آینده پست پیشنهاد کرد.

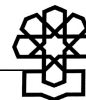
۱-۳. وضعیت فعالین غیردولتی پست کشور

شرکت پست جمهوری اسلامی ایران در رقابت و بعضاً حتی در شراکت با اشخاص حقیقی و حقوقی متعددی بوده است که بدون مجوز و بدون هیچ نظارتی در داخل کشور از سال‌ها پیش فعال و در توسعه مستمر برخی حوزه‌های خاص سودآور خدمات پستی از قبیل پست سریع و کوریر داخلی و بین‌المللی و لجستیک بوده‌اند.

برخی از این مؤسسات خصوصی فعال در امور پستی در کشور دارای هویت بین‌المللی هستند، همانند TNT, DHL, GLOBEX TPG, ARAMEX و برخی دیگر دارای ماهیت نیمه‌دولتی همانند «پست بادپا» هستند که متعلق به شهرداری تهران است.

متأسفانه آمار دقیق و قابل استنادی در رابطه با سهم فعالین فاقد مجوز از میزان مرسولات پستی در کشورمان وجود ندارد و تاکنون اعلام‌های به‌عمل آمده از سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی که بنابه نص قانون متولی نظارت و سازماندهی بخش غیردولتی پست است بی‌پاسخ مانده است. برای پیک بادپا به‌تنهایی، بنابه آخرین اظهارنظر شهرداری تهران در جراید، برنامه افزایش جابجایی مرسولات (پاکت نامه، بسته و امانات) با ناوگانی متشکل از موتورسیکلت و وانت تا میزان ۱,۰۰۰,۰۰۰ (یک میلیون) سفر در روز توسط شهرداری پیش‌بینی شده است.

لازم به‌ذکر است که براساس قانون تشکیل شرکت پست جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۶۶، طبق ماده (۱۲) آن عرضه خدمات پستی در اختیار دولت است که به‌موجب این قانون توسط شرکت پست جمهوری اسلامی ایران انجام می‌شود و اشخاص حقیقی و حقوقی دیگر بدون موافقت شرکت حق ندارند در زمینه عرضه خدمات مذکور اقدام نمایند و تأسیس شرکت‌هایی که موضوع فعالیت آنها عرضه خدمات پستی است بدون موافقت شرکت پست جمهوری اسلامی ایران ممنوع است و اداره کل ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی و دفاتر مربوطه باید از پذیرفتن این قبیل شرکت‌ها خودداری کنند. ضمناً قانون ذکر می‌کند که کلیه اشخاص حقوقی یا حقیقی که قبل از تصویب این قانون به تأسیس و ثبت شرکت در زمینه ارائه خدمات مزبور مبادرت کرده و عملاً به انجام خدمات پستی (بالمباشره یا مع‌الواسطه) مشغول فعالیت هستند، موظفند ظرف یک ماه از تاریخی که شرکت

پست جمهوری اسلامی ایران آگهی خواهد داد جهت تطبیق وضع خود با قوانین و مقررات شرکت پست و تحصیل موافقت به این شرکت مراجعه نمایند، در غیر این صورت حق فعالیت ندارند و ادامه فعالیت آنها مشمول ماده (۱۴) خواهد بود. براساس ماده (۱۴) هر شخص اعم از حقیقی یا حقوقی که پس از انقضای مهلت مذکور در تبصره «۲» ماده (۱۳) بدون تحصیل موافقت شرکت پست جمهوری اسلامی ایران، به قبول یا حمل یا توزیع یا مبادله محمولات پستی (مراسلات و امانات) بالمباشره یا مع الواسطه مبادرت کند، علاوه بر جلوگیری فعالیت وی با توجه به شرایط و امکانات خاکی و مراتب جرم در مرتبه اول به ۵۰۰ هزار ریال تا یک میلیون ریال و در صورت تکرار به زندان از سه ماه تا یک سال محکوم خواهد شد.

شایان ذکر است که اکثریت سازمان‌های دولتی و شرکت‌های خصوصی در حال حاضر پیک‌های نامه‌بر اختصاصی هستند و انجام این امر یعنی «خود پستی‌گیری» در قوانین بسیاری از کشورهای صنعتی خلاف قانون است به دلیل اینکه باعث آسیب مالی به شرکت پست دولتی کشورها می‌شود. متأسفانه هیچ‌گونه برآورد آماری از میزان مرسولات مبادله شده توسط «خود پستی‌گیری» سازمان‌ها نیز در دست نیست.

۲. وضعیت عملکرد پست ایران در قیاس جهانی

۲-۱. عملکرد شبکه جهانی پست

برطبق آمار و اطلاعات اتحادیه جهانی پست در سال ۲۰۰۷، شرکت‌های پست در جهان حدود ۴۵۰ میلیارد مرسوله و پست‌نامه را آماده‌سازی و به مشتریان تحویل دادند. از این تعداد حدود ۴۴۰ میلیارد مرسوله داخلی و فقط ۱۰ میلیارد مرسوله بین‌المللی بوده است. سهم امانات از بازار پستی در جهان تقریباً برابر با ۵ میلیارد مرسوله در سال است. شبکه زیرساخت پستی در جهان کلاً به‌طور تقریبی برابر با ۲۲۰ میلیارد دلار در سال درآمد ایجاد می‌کند که ۶۱ درصد از آن به‌وسیله خدمات پست نامه، ۲۰ درصد به‌وسیله امانات، ۱۱ درصد به‌وسیله خدمات پست مالی و ۸ درصد به‌وسیله خدمات دیگر ایجاد می‌شوند.

علاوه بر اپراتورهای دولتی، صنعت پست جهان شامل هزاران اپراتور خصوصی در تمامی بخش‌های بازار پستی است. اپراتورهای خصوصی در گستره مختلفی از قبیل دفاتر کوچک پستی خانوادگی که در نواحی یا مناطق دورافتاده در بعضی نقاط جهان تا شرکت‌های بین‌المللی مجهز به آخرین و پیشرفته‌ترین فناوری‌ها و عملیات پستی فعال در جهان وجود دارند.

عموماً، خدمات پستی همچنان یک نقش اساسی در مبادلات بین افراد و مراکز کسب‌وکار هم از حیث ارتباطات پستی از طریق خدمات پستی امانات و بسته‌ها و کالاهای تجاری و جابجایی پاکت نامه‌ها و هم از جنبه انتقال پول و سرمایه به وسیله پول‌های پستی، ارسال پستی وجه و خدمات دریافت و پرداخت مالی بازی می‌کند.

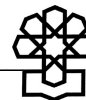
بر طبق گزارش بانک جهانی برای اکثر کشورها خدمات پستی رایج‌ترین وسیله ارتباطی است. در برخی از کشورها، خدمات پستی ارائه شده توسط دولت تنها طریق ارتباطی برای کل جمعیت بوده به علاوه اینکه مهمترین وسیله ارتباطی برای تجارت و کسب‌وکار است.

خدمات پستی در کشورهای صنعتی یک موتور اقتصادی و توسعه اجتماعی بوده است، که نقشی مهم در بسط خدمات بانکداری و حمل‌ونقل، خرده‌فروشی، صنعت نشر، فعالیت‌های بازاریابی مستقیم به علاوه خیلی انواع دیگری از فعالیت‌های مربوط به کسب‌وکار و خدمات‌رسانی دارد.

در خیلی از کشورهای در حال توسعه، خدمات پستی در یک حلقه معیوب قرار دارد که در آن عملکرد ضعیف کیفی باعث عدم استفاده یا کاهش استفاده از پست می‌شود که این باعث کاهش درآمدها و ایجاد زیان و ناتوانی در سرمایه‌گذاری کافی می‌شود. در این‌گونه موارد، تلاش جدی توسط دولت‌ها می‌باید صورت پذیرد به منظور حصول اطمینان از عمل به تعهدات تأمین الزامات پست همه‌گیر و انجام اصلاحات پستی که بتوان این حلقه معیوب ناشی از ضعف کیفی و کاهش درآمد و... را تبدیل به حلقه‌ای وزین کرد شامل کیفیت بالای خدمات، افزایش استفاده از خدمات پستی، درآمد بیشتر و سرمایه‌گذاری‌های بیشتر که باعث کمک به رشد اقتصادی و اجتماعی کشورها شود.

خدمات پستی پتانسیل رشد بسیار بالایی دارند به طوری که بیشتر اقتصادهای توسعه‌یافته همچنین دارای درآمد پستی بالاتر نسبت به کشورهای کمتر توسعه‌یافته می‌باشند.

کشورهایی که خدمات پستی آنها به اندازه کافی قابل اطمینان نیست تا مورد استفاده اکثریت مراکز کسب‌وکار و خدماتی و یا افراد جامعه قرار گیرد، نه تنها در زمینه خدمت‌دهی به جامعه شکست می‌خورند بلکه یک بار سنگین مالی بر جامعه تحمیل می‌کنند به طوری که استفاده‌کنندگان باید از روش‌های جایگزین اما گران‌تر و با دسترس‌پذیری کمتر همانند پست سریع یا کوریر، خدمات تلفنی یا فاکس، یا مراجعه حضوری و... برای تأمین نیازمندی‌های خود استفاده کنند.

۲-۲. مقایسه برخی شاخص‌های مهم پستی ایران با برخی کشورهای منطقه، خاور دور،

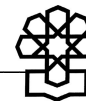
غرب و صنعتی

با مروری بر اطلاعات ارائه شده در جدول ۳ در ارتباط با موقعیت و عملکرد پستی کشورهای منتخب از میان کشورهای منطقه آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه، غربی و کشورهای صنعتی مشاهده می‌شود که اگرچه کشورمان در مقایسه با برخی از کشورهای منطقه وضعیت پستی نسبتاً مناسبی دارد ولی در مقایسه با کشورهای صنعتی از لحاظ کیفی (سرانه مرسوله، دسترسی و ...) فاصله بسیار زیادی مشاهده می‌شود. به‌علاوه اینکه مشاهده می‌گردد که در بسیاری از کشورها پست دولتی در سایه سیاست‌های حمایتی و نظارتی و مدیریتی قوی و حساب شده توانستند با وجود تعرفه‌های تحمیلی در حمایت از مصرف‌کنندگان همچنان به ارائه کیفیت بسیار بالا و عمل به تعهدات پست همه‌گیر خود به‌علاوه تأمین نیازهای مراکز کسب‌وکار در رقابت با اپراتورهای خصوصی بپردازند و در انتها هم، تراز مالی مثبت از خود باقی بگذارند.

جدول ۳. مقایسه پست ایران با برخی کشورهای عضو اتحادیه جهانی پست در سال ۲۰۰۸ میلادی

نام کشور	مساحت (کیلومتر مربع)	جمعیت (میلیون)	پوشش جمعیتی هر واحد پستی	پوشش مساحتی هر واحد پستی (کیلومتر مربع)	سرانه مرسوله* (پست نامه)	تعداد واحدهای پستی	تعداد کارکنان	سود یا زیان خالص (SDR)
ارمنستان	۲۹۸۰۰	۲/۹۹۶	۲۲۲۱۸۱۲	۳۲/۱۴۷	۲/۲۸۳	۹۲۷	۳۳۴۸	-۲۶۳۵۰
گرجستان	۶۹۷۰۰	۴/۳۶۱	۴۰۹۸/۴۹۷	۶۵/۵۰۸	۰/۴۲۲	۱۰۶۴	۱۶۷۲	-۲۴۷۶۶۳
آذربایجان	۸۶۶۰۰	۸/۵۳۴	موجود نیست	موجود نیست	۰/۶۶۱	۱۵۳۷	۶۰۷۰	-۶۲۳۷۹۱
یمن	۵۲۷۹۶۸	۲۳/۰۶۶	۳۵۶۵۰/۷۲۶	۸۱۶/۰۲۵	موجود نیست	۶۴۷	۱۸۴۵	موجود نیست
اردن	۸۹۳۴۲	۶/۱۱۹	۱۷۲۳۶/۴۰۳	۲۵۱/۶۶۸	۲/۷۳ (۲۰۰۷)	۳۵۵	۱۷۹۷	۲۸۲۳۱۰
سوریه	۱۸۵۱۸۰	۲۰/۴۴۷	۳۴۱۳۴/۷۸۱	۳۰۹/۱۴۹	۰/۵۰۲	۵۹۹	۳۱۷۷	-۱۱۹۱۹۷۷۱
لبنان	۱۰۴۰۰	۴/۱۴۲	۲۷۴۳۲/۴۴۴	۶۸/۸۷۴	۳/۱۶۶	۱۵۱	۷۰۱	موجود نیست
مصر	۱۰۰۱۴۴۹	۷۶/۸۴	۱۶۷۵۹/۰۰۷	۲۱۸/۴۱۹	۳/۰۲۳	۴۵۸۵	۴۸۹۰۴	موجود نیست
ترکیه	۷۸۳۵۶۲	۷۵/۸۳	۱۹۶۳۹/۹۶۱	۲۰۲/۹۴۳	۱۵/۵۴۱	۳۸۶۱	۲۹۱۴۵	۱۱۱۸۳۸۸۶۵
عراق	۴۳۸۳۱۷	۲۹/۴۹۲	۸۳۰۷۶/۵۷۵	۱۲۳۴/۶۹۶	۰/۰۷	۳۵۵	۲۹۵۷	موجود نیست
کویت	۱۷۸۱۸	۲/۹۱۹	۴۳۵۶۹/۲۹۹	۲۶۵/۹۴	موجود نیست	۶۷	۱۶۸۲	موجود نیست
بحرین	۶۹۴	-/۷۶۶	۵۱۰۷۱/۴	۴۶/۲۶۷	۷۲/۱۶۹ (۲۰۰۷)	۱۵	۴۱۲	۱۳۲۴۶۵۴
قطر	۱۱۰۰۰	-/۸۵۶	۲۰۸۷۵/۵۱۲	۲۶۸/۲۹۳	موجود نیست	۴۱	۷۳۷	موجود نیست
عربستان سعودی	۲۱۴۹۶۹۰	۲۵/۲۹۳	۳۹۲۷۴/۵۵۹	۳۳۳۸/۰۲۸	۱۶/۷۱۶ (۲۰۰۷)	۶۴۴	۱۰۴۱۳	موجود نیست
امارات متحده عربی	۸۳۶۰۰	۴/۵۰۳	۷۸۴۴/۲۲	۱۴۵/۶۴۵	۶۹/۲ (۲۰۰۷)	۵۷۴	۱۳۹۴	موجود نیست
عمان (۲۰۰۷)	۳۰۹۵۰۰	۲/۵۹۵	۳۷۶۱/۰۶۱	۴۴۸/۵۵۱	۵/۳۶۵	۶۹۰	۷۸۵	موجود نیست
پاکستان	۷۹۶۰۹۵	۱۶۶/۹۶۱	۱۳۵۲۶/۸	۶۴/۴۹۸	۲/۰۲۸	۱۲۳۴۳	۴۶۹۴۷	۱۶۱۷۸۱۷
ایران	۱۶۴۸۱۹۵	۷۲/۲۱۲	۴۵۴۷/۰۵	۱۰۳/۷۸	۱۲/۲۴	۱۵۸۸۱	۱۶۰۰۷	موجود نیست (به جدول ۱ گزارش مراجعه شود)

نام کشور	مساحت (کیلومتر مربع)	جمعیت (میلیون)	پوشش جمعیتی هر واحد پستی	پوشش مساحتی هر واحد پستی (کیلومتر مربع)	سرانه مسوله* (پست نامه)	تعداد واحدهای پستی	تعداد کارکنان	سود یا زیان خالص (SDR)
روسیه	۱۷۰۷۵۴۰۰	۱۴۱/۷۸	۲۵۰۲/۲۹۸	۴۲۱/۸۰۲	موجود نیست	۴۰۴۸۲	۴۲۳۲۵۹	-۳۲۵۶۷
سوئد	۴۴۹۹۶۴	۹/۱۶	۴۶۴۹/۷۳۵	۲۲۸/۴۰۸	موجود نیست	۱۹۷۰	۲۲۳۵۳	۱۲۵۱۸۷۰۲۲/۴۱۹
آمریکا	۹۶۲۹۰۹۱	۳۰۸/۷۹۸	۸۴۰۸۸۵	۲۶۲/۲۱	۶۲۰/۷۱	۳۶۷۲۳	۷۶۵۰۸۸	-۱۸۲۲۰۷۷۹۲۲
نروژ	۳۸۵۱۵۵	۴۷۲۷	۳۲۴۸/۹۷۶	۲۶۴/۷۱۱	۵۷۲/۲۵۳	۱۴۵۵	۲۸۲۵۱	۲/۵۹۷
سوئیس	۴۱۲۸۴	۷۵۱۲	۳۱۲۶/۱۴۲	۱۷/۱۸	۷۰۰/۸۶۷	۲۴۰۳	۵۹۱۸۴	۵۰۳۶۶۳۰۰/۶۶۳
استرالیا	۷۷۴۱۲۲۰	۲۰/۹۵۱	۵۵۰۱/۷۳۴	۲۰۳۲/۸۸۳	۲۵۴/۲۱۶ (۲۰۰۷)	۳۸۰۸	۳۴۹۷۸	۱۹۴۳۹۵۷۱۸/۰۷۷
ژاپن	۳۷۷۸۷۳	۱۲۷/۹۳۸	۵۲۱۳/۶۶	۱۵/۳۹۹	۱۶۵/۹۲۴	۲۴۵۳۹	۲۵۸۶۷۹	۲۱۳۱۹۲۱۵۹/۱۰۷
ایتالیا	۳۰۱۳۱۸	۵۸/۹۴۶	۴۲۱۳/۱۱۶	۲۱/۵۳۷	۱۰۶/۱۶۲	۱۳۹۹۱	۱۵۰۸۲۰	۹۷۳۶/۶۸۷۰
هلند	۴۱۵۲۸	۱۶/۴۵	۵۲۲۲/۲۲۹	۱۳/۱۸۳	موجود نیست	۳۱۵۰	۵۶۸۸۰	۵۴۸۳۲۸۱۱۶/۶۲۱
آلمان	۳۵۷۰۲۲	۸۲/۵۳۴	۶۱۳۸/۶۵۵	۲۶/۵۵۲	موجود نیست	۱۳۴۴۵	موجود نیست	-۱۱۴۳۶۳۱۴۳۶
کانادا	۹۹۷۰۶۱۰	۳۳/۱۷	موجود نیست	موجود نیست	موجود نیست	موجود نیست	۵۹۸۰۸	۱۰۶۰۴۴۵۳/۸۷۱
اتریش	۸۳۸۵۸	۸/۳۹۱	۴۳۸۸/۷۳۱	۴۳/۸۵۹	موجود نیست	۱۹۱۲	۲۴۶۷۵	۱۰۷۴۲۶۰۱۶
نیوزیلند (۲۰۰۷)	۲۷۰۵۳۴	۴/۱۷۹	۴۲۳۷/۸۵۳	۲۷۴/۳۷۵	موجود نیست	۹۸۶	۸۸۹۷	۳۵۰۸۱۵۴۹/۶۸۹
مالزی	۳۲۹۸۴۷	۲۷/۰۲۷	۲۵۸۶۲/۷۵۹	۳۱۵/۶۴۳	۴۳/۵۸۴	۱۰۴۵	۱۶۳۴۱	-۳۵۱۵۵۵۴
سنگاپور	۶۸۳	۴/۴۹	۴۴۰۲۰/۷۵۵	۶/۶۹۶	موجود نیست	۱۰۲	۳۷۰۴	۶۷۱۹۹۸۱/۹۵۸

مآخذ: سالنامه آماری اتحادیه جهانی پست و

UPU – The Postal Statistics Data Base, www.upu.int, Switzerland, 2007-2008.

* ترافیک پست نامه‌ها در محاسبه سرانه منظور می‌شود به همین علت ترافیک امانات کشورها منظور نشده است.

۳. مواد قانونی و مصوب مرتبط با خصوصی سازی و آزادسازی پست کشور همراه با نگاهی به وضعیت پست کشور

۱-۳. گزیده‌ای از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۸۴-۱۳۸۸ در رابطه با بخش پست و وضعیت پست کشور در رابطه با این قانون ماده (۳) - تثبیت تعرفه‌های خدمات

ماده (۳) قانون برنامه چهارم اشعار می‌دارد کلیه خدمات آب، برق، گاز و خدمات مخابراتی و پستی در سال اول برنامه چهارم، قیمت‌های پایان شهریورماه ۱۳۸۳ خواهد بود. برای سال‌های بعدی برنامه چهارم، تغییر در قیمت کالاها و خدمات مزبور طی لوایحی که حداکثر تا اول شهریورماه هر سال تقدیم می‌شود، پیشنهاد و به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد پیشنهاد هر قیمتی باید همراه با توجیه اقتصادی باشد.

ارزیابی وضعیت ماده: تاکنون از سوی دولت هیچ‌گونه لایحه‌ای در ارتباط با تعرفه‌های دولتی به مجلس شورای اسلامی تسلیم نشده است، اما در مواردی افزایش و تغییر تعرفه‌ها دیده می‌شود.

ماده (۴)

در چارچوب سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه ایران از جمله موارد مشمول در صدر اصل چهل و چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، به منظور تداوم برنامه خصوصی سازی و توانمندسازی بخش غیردولتی در توسعه کشور به دولت اجازه داده می‌شود: از همه روش‌های امکانپذیر، اعم از مقررات زدایی، واگذاری مالکیت (نظیر اجاره، پیمانکاری عمومی و پیمان مدیریت) و مالکیت (نظیر اجاره به شرط تملیک، فروش تمام یا بخشی از سهام، واگذاری اموال) تجزیه به منظور واگذاری، انحلال و ادغام شرکت‌ها استفاده شود.

ارزیابی وضعیت ماده: تاکنون تنها از برون‌سپاری به پیمانکاران خصوصی در انجام برخی فعالیت‌های پستی از قبیل مرحله قبول و رهسپاری استفاده شده است.

ماده (۷)

به منظور ساماندهی و استفاده مطلوب از امکانات شرکت‌های دولتی و افزایش بازدهی و بهره‌وری و اداره مطلوب شرکت‌هایی که ضروری است در بخش دولتی باقی بماند و نیز فراهم کردن زمینه

واگذاری شرکت‌هایی که ادامه فعالیت آنها در بخش دولتی غیرضروری است به بخش غیردولتی، به دولت اجازه داده می‌شود نسبت به واگذاری، انحلال، ادغام و تجدید سازمان شرکت‌های دولتی، اصلاح و تصویب اساسنامه شرکت‌ها، تصویب آیین‌نامه‌های استخدامی و بیمه، با رعایت قوانین و مقررات مربوط و جابجایی و انتقال وظایف، نیروی انسانی، سهام و دارایی‌های شرکت‌های دولتی و شرکت‌های وابسته به آنها با موارد ذیل اقدام کند:

الف) کلیه امور مربوط به سیاستگذاری و اعمال وظایف حاکمیت دولت تا پایان سال دوم برنامه از شرکت‌های دولتی منفک و به وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی تخصصی ذیربط محول می‌گردد.

ب) شرکت‌های دولتی صرفاً در قالب شرکت‌های مادر تخصصی و شرکت‌های عملیاتی نسل دوم سازماندهی شده و زیر نظر مجمع عمومی در چارچوب اساسنامه شرکت اداره خواهند شد. این‌گونه شرکت‌ها از نظر سیاست‌ها و برنامه‌های بخشی تابع ضوابط و مقررات وزارتخانه‌های تخصصی مربوطه خواهند بود.

تبصره «۱» - تشکیل شرکت‌های دولتی صرفاً با تصویب مجلس شورای اسلامی مجاز است و تبدیل شرکت‌هایی که سهام شرکت‌های دولتی در آنها کمتر از ۵۰ درصد است به شرکت‌های دولتی ممنوع است.

د) ادامه شرکت‌های دولتی تنها در شرایط زیر ممکن است:

۱. فعالیت آنها انحصاری باشد.

۲. بخش غیردولتی انگیزه‌ای برای فعالیت در آن زمینه را نداشته باشد.

ز) دولت مکلف است حداکثر تا پایان سال سوم برنامه، نسبت به اصلاح ساختار و سودآوری شرکت‌های دولتی که به استناد صورت‌های مالی سال اول برنامه زیان‌ده هستند اقدام و در غیر این صورت آنها را منحل کند.

ارزیابی وضعیت ماده: در رابطه، بند «ز» هیچ اقدامی صورت نگرفته است همچنین در عمل بند «الف» همچنین اجرایی نگشته است. براساس تبصره «۱» بند «ب» هیئت دولت موظف گردیده است تا برنامه پیشنهادی خود برای خصوصی‌سازی شرکت پست را به تأیید مجلس شورای اسلامی برساند (چون قصد تشکیل شرکت جدیدی برای عهده‌دار شدن وظایف حاکمیتی پست دولتی دارد).

ماده (۹)

ماده (۱۰) الی (۱۸) و (۲۰) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ و اصلاحیه‌های آن برای دوره برنامه چهارم ۱۳۸۴-۱۳۸۸ تنفیذ می‌گردد.

ماده (۱۰) از قانون برنامه سوم توسعه

در واگذاری سهام موضوع این فصل رعایت موارد ذیل ضروری است:

الف) امر واگذاری در جهت تحقق اهداف برنامه باشد و خود هدف قرار نگیرد.

ب) در چارچوب قانون اساسی باشد.

ج) موجب تهدید امنیت ملی و یا تزلزل حاکمیت ارزش‌های اسلامی و انقلابی نگردد.

د) خدشه‌دار شدن حاکمیت نظام یا تضییع حق مردم و یا ایجاد انحصار نیانجامد.

ه) به استفاده از مدیریت سالم منجر شده و اداره امور را بهبود بخشد.

و) حتی‌المقدور به توسعه مشارکت عمومی منجر شود.

ارزیابی وضعیت ماده: به نظر می‌آید برنامه پیشنهادی خصوصی‌سازی شرکت پست جمهوری اسلامی ایران بنا به جدول پیشنهادی هیئت دولت در سازگاری کافی با بندهای این ماده قانونی می‌تواند نباشد.

ماده (۵۷)

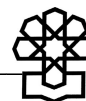
دولت موظف است، به منظور توسعه ارتباطات و فناوری اطلاعات، تحقق اقتصادی مبتنی بر دانایی و کسب جایگاه برتر منطقه اقدام‌های ذیل را انجام دهد:

الف) دولت موظف است، تا پایان برنامه چهارم، به منظور برقراری تسهیلات لازم جهت دسترسی به ارتباطات گسترده با کیفیت و تمهید و گسترش فرصت‌های نوین خدمات و رشد برای آحاد جامعه و خانوارها، مؤسسات و شرکت‌ها، شبکه‌ای شدن قلمروها، برپایی و تقویت اقتصاد شبکه‌ای زمینه ... افزایش ظرفیت خدمات پستی به ۲۰ مرسوله بر نفر را فراهم آورد.

ب) تأمین و تضمین ارائه خدمات پایه ارتباطی و فناوری اطلاعات در سراسر کشور.

ج) تهیه لایحه جامع قانون ارتباطات در سال اول برنامه چهارم.

ارزیابی وضعیت ماده: هیچ‌کدام از بندهای این ماده اجرایی نگشته است و فاصله بسیار زیادی بین هدف کمی بند «الف» با عملکرد شرکت پست دیده می‌شود. به جدول ۳ مراجعه شود.

ماده (۱۳۹)

به منظور اصلاح ساختار و تشکیلات دستگاه‌های اجرایی، اقدام‌های ذیل انجام می‌گیرد:

ب) ممنوعیت ایجاد وزارتخانه، مؤسسه دولتی، نهاد عمومی غیردولتی، شرکت دولتی و دستگاه‌هایی با عناوین مشابه، مگر در موارد استثنا با تأیید هیئت وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی.

ارزیابی وضعیت ماده: با استناد به این بند از ماده قانونی هیئت دولت موظف به اخذ مجوز از سوی مجلس برای اجرایی نمودن برنامه پیشنهادی خصوصی‌سازی پست می‌باشد.

۲-۳. گزیده‌ای از قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مصوب**سال ۱۳۸۲ و وضعیت پست کشور در ارتباط با این قانون****ماده (۳)**

وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات:

ه) به منظور تحقق حاکمیت دولت، ... استمرار ارائه خدمات پستی ... به عهده دولت خواهد بود. به منظور جلوگیری از ضرر و زیان جامعه و تحقق رشد و توسعه اقتصادی کشور، بخش غیردولتی در قلمرو ... شبکه‌های مستقل و موازی پستی. با رعایت اصل چهل و چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و حسب مجوز هیئت وزیران اجازه فعالیت خواهند داشت.

و) نظارت کلان بر فعالیت‌های بخش غیردولتی در امور مربوط به پست در چارچوب قوانین و مقررات با رعایت اصل چهل و چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

ز) صدور مجوز تأسیس و بهره‌برداری واحدهای ارائه خدمات پستی ... در سطح کشور در چارچوب قوانین و مقررات با رعایت اصل چهل و چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

ل) تدوین و پیشنهاد استانداردهای ملی مربوط به ارتباطات و فناوری اطلاعات در کشور به مراجع ذیربط.

ک) اعمال استانداردها، ضوابط نظام‌های کنترل کیفی و ... در ارائه خدمات و توسعه و بهره‌برداری از شبکه‌های پستی در کشور.

م) فراهم نمودن زمینه مشارکت بخش غیردولتی در توسعه ارتباطات و فناوری اطلاعات.

ن) تدوین ضوابط حل اختلاف و تعیین اسناد مورد قبول حاکم قضایی در اختلافات و تخلفات مربوط به ارتباطات و فناوری اطلاعات و ارائه به دولت جهت طی مراحل قانونی.

ارزیابی وضعیت ماده: بندهای «ه»، «و»، «ل»، «ک»، «م» و «ن» این ماده قانونی اجرایی نشده است، ولی در رابطه با بند «ز» در ارتباط با دفاتر ارتباطات و فناوری اطلاعات اجرایی گشته است، اما در رابطه با فعالان غیرمجاز در امور پستی عملی نشده است.

ماده (۵)

کمیسیون تنظیم مقررات با استفاده از امکانات و نیروی انسانی موضوع ماده (۷) این قانون با اختیارات و وظایف زیر تشکیل می‌گردد:

الف) اصلاح و تجدید ساختار بخش‌های ارتباطی کشور.

ب) به منظور جلوگیری از ضرر و زیان جامعه و تحقق رشد و توسعه اقتصادی کشور، بخش غیردولتی، در قلمرو ... شبکه‌های مستقل و موازی پستی و ... با رعایت اصل چهل و چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و حسب مجوز هیئت وزیران اجازه فعالیت خواهند داشت.

ج) تعیین سیاست نرخگذاری بر کلیه خدمات در بخش‌های مختلف ارتباطات و فناوری اطلاعات و تصویب جداول تعرفه‌ها و نرخ‌های کلیه خدمات ارتباطی در چارچوب قوانین و مقررات کشور.

د) تدوین مقررات ارتباطی کشور در چارچوب قوانین و مقررات کشور و اعمال و نظارت بر

حسن اجرای آن.

ارزیابی وضعیت ماده: هیچ‌یک از بندهای این ماده قانونی اجرایی نشده است.

۳-۳. گزیده‌ای از سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ شمسی - ابلاغیه

مقام معظم رهبری و جایگاه آن در ارتباط با خصوصی‌سازی و آزادسازی پست کشور

ایران کشوری است توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل جامعه ایرانی در افق این چشم‌انداز چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت:

برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی دست یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل).

ارزیابی وضعیت ماده: بر طبق اطلاعات نشان داده شده در جدول ۳ هنوز فاصله زیادی بین عملکرد مالی و کیفی پست جمهوری اسلامی ایران در مقایسه با برخی کشورهای منطقه آسیای جنوب غربی مشاهده می‌شود.

۳-۴. گزیده‌ای از ابلاغیه مقام معظم رهبری در مورد اصل چهل و چهارم قانون اساسی در سال ۱۳۸۴ در ارتباط با خصوصی‌سازی و آزادسازی پست کشور و وضعیت پست کشور در رابطه با این ابلاغیه

الف) سیاست‌های کلی توسعه بخش‌های غیردولتی و جلوگیری از بزرگ شدن بخش دولتی:

دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل چهل و چهارم قانون اساسی را ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که مشمول عناوین صدر اصل چهل و چهارم قانون اساسی نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالانه حداقل ۲۰ درصد کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی و خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند. با توجه به مسئولیت نظام در حسن اداره کشور، تداوم و شروع فعالیت ضروری خارج از عناوین صدر اصل چهل و چهارم قانون اساسی توسط دولت، بنا به پیشنهاد هیئت وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی برای مدت معین مجاز است.

سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت در زمینه‌های مذکور در صدر اصل چهل و چهارم قانون اساسی به شرح ذیل توسط بنگاه‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی و بخش‌های تعاونی مجاز است:

- کلیه امور پست و مخابرات به استثنای شبکه‌های مادر مخابراتی، امور واگذاری فرکانس و شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی.

سهم بهینه بخش‌های دولتی و غیردولتی در فعالیت‌های صدر اصل چهل و چهارم قانون اساسی با توجه به حفظ حاکمیت دولت و استقلال کشور و عدالت اجتماعی و رشد و توسعه اقتصادی، طبق قانون تعیین می‌شود.

ب) سیاست‌های کلی اعمال حاکمیت و پرهیز از انحصار:

۱. تداوم اعمال حاکمیت عمومی دولت پس از ورود بخش‌های غیردولتی از طریق سیاستگذاری و اجرای قوانین و مقررات و نظارت به‌ویژه در مورد اعمال موازین شرعی و قانونی در بانک‌های غیردولتی.

۲. جلوگیری از نفوذ و سیطره بیگانگان بر اقتصاد ملی.

۳. جلوگیری از ایجاد انحصار، توسط بنگاه‌های اقتصادی غیردولتی از طریق تنظیم و تصویب

قوانین و مقررات.

ارزیابی وضعیت ابلاغیه: در بند «الف» از لغت مجاز استفاده شده است به این مضمون که در صورت وجود بستر لازم و توجیه‌پذیر بودن واگذاری فعالیت‌های پستی این اقدام مجاز می‌باشد.

- هیچ محدودیت یا دوره زمانی برای وقوع واگذاری فعالیت‌های پستی به بخش غیردولتی از سوی مقام معظم رهبری تعیین نشده است.

- شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی قابل واگذاری نیست.

- بر لزوم وجود قوانین و مقررات و ساختار نظارتی قوی در صورت ورود بخش غیردولتی به بازار پست کشور تأکید گردیده است. در صورتی که هنوز این بستر وجود ندارد.

۳-۵. گزیده‌ای از قانون پستی سال ۱۲۹۴ هجری شمسی و در رابطه با آزادسازی و خصوصی‌سازی پست کشور و وضعیت پست کشور در ارتباط با این قانون

ماده (۲)

اداره پست امتیاز اعمال ذیل را به طریق انحصار داراست.

اولاً حمل و نقل مراسلات اعم از اینکه سر باز باشد یا سر بسته.

ثانیاً حمل و نقل کارت‌هایی که عنوان و مطالب دستی روی آنها نوشته شده باشد (کارت‌های پستی).

ثالثاً حمل و نقل جراید و اعلانات و اوراق اخطاریه و تعرفه‌نامه و صورت قیمت اشیا و اوراق از هر قبیل در صورتی که اسم گیرنده در روی آنها نوشته شده باشد.

رابعاً حمل و نقل منظم و مرتب مرسوله‌های سر بسته از هر قبیل که وزنشان از دو من تبریز تجاوز ننماید (این قبیل بسته‌ها امانات پستی نامیده می‌شوند).

ارزیابی وضعیت ماده: در ارتباط با این ماده باید گفت که این قانون در عمل اجرا نمی‌شود در هیچ‌گونه انحصار در واقعیت برای شرکت پست وجود ندارد. همچنین باید گفت که این قانون در زمان خودش مناسب بوده ولی از آن تاریخ تاکنون هیچ‌یک از قوانین حوزه انحصار را مورد تجدیدنظر به صورت تدریجی در راستای کاشتن‌های حوزه انحصار و نیل به خصوصی‌سازی ننموده است.

ماده (۳)

فقرات ذیل از امتیاز انحصاری پست خارج است:

اولاً پاکت‌ها یا مرسولاتی که توسط بعضی از ادارات عمومی حمل می‌شود و تعیین شرایط و حدودش با دولت است.

ثانیاً مراسلاتی که اشخاص مختلفه توسط گماشتگان خود برای یکدیگر می‌فرستند و مراسلاتی که مردم با پستخانه می‌برند و یا از پستخانه می‌گیرند.

ثالثاً مراسلاتی که اشخاص مختلفه حامل آنها هستند و راجع به امور شخصی خود آنهاست. رابعاً بارنامه و صورتحساب‌های سربازی که تجار به همراهی مال‌التجاره خود می‌فرستند و شامل مطالب دیگری جز اطلاعات راجع به تحویل دادن مال‌التجاره نیست. خامساً اوراق راجع به سایر ادارات حمل‌ونقل عمومی که با وسایل حمل‌ونقل خودشان فرستاده می‌شود. سادساً مراسلات متبادله فی‌مابین دول خارجه و نمایندگان آنها (از قبیل سفرا و وزرا و کنسول‌ها) که در مملکت ایران به سمت رسمیت متوقفند و در خروجین‌های سفارتی به‌موجب قرارداد دولت حمل می‌شوند. سابعاً مراسلاتی که از نقطه به نقطه ارسال شود و در آنجا پستخانه نباشد.

ارزیابی وضعیت ماده: در ارتباط با این ماده باید گفت که در عمل هیچ‌گونه انحصاری برای پست رعایت نمی‌شود و نشده است خود پستی‌گیری به کثرت توسط تمامی ادارات دولتی و غیردولتی انجام شده، بلکه فعالان پستی غیردولتی هم وجود دارند. این امر در تناقض با وضعیتی است که پست در کشورهای پیشرو صنعتی در امر پست دارند.

ماده (۱۴)

امتیاز انحصار طبع و فروش تمبر پست و سایر علامات راجع به حقوق پستی با دولت است و طبع و تهیه و حفظ تمبر به توسط وزارت مالیه فروض مصرف پستی آن با اداره پست خواهد بود.

ارزیابی وضعیت ماده: این امتیاز کماکان در اختیار دولت است و به‌نظر می‌آید در برنامه پیشنهادی خصوصی‌سازی دولت این امر در اختیار دولت باقی خواهد ماند.

۳-۶. گزیده‌ای از قانون تشکیل شرکت پست جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۶۶ و جایگاه این قانون در ارتباط با آزادسازی و خصوصی‌سازی پست کشور

ماده (۱۳)

عرضه خدمات پستی در اختیار دولت است که به‌موجب این قانون توسط شرکت پست جمهوری اسلامی ایران انجام می‌شود اشخاص حقیقی و حقوقی دیگر بدون موافقت شرکت حق ندارند در زمینه عرضه خدمات مذکور اقدام نمایند.

تبصره «۱» - تأسیس و ثبت شرکت‌هایی که موضوع فعالیت آنها عرضه خدمات پستی است بدون موافقت شرکت پست جمهوری اسلامی ایران ممنوع است و اداره کل ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی و دفاتر مربوطه باید از پذیرفتن این قبیل شرکت‌ها خودداری نمایند.

تبصره «۲» - کلیه اشخاص حقوقی یا حقیقی که قبل از تصویب این قانون به تأسیس و ثبت شرکت در زمینه ارائه خدمات مزبور مبادرت نموده و عملاً به انجام خدمات پستی (بالمباشره یا مع‌الواسطه) مشغول فعالیت هستند، موظفند ظرف یک ماه از تاریخی که شرکت آگهی خواهد کرد جهت تطبیق وضع خود با قوانین و مقررات شرکت و تحصیل موافقت به شرکت مراجعه نمایند، در غیر این صورت حق فعالیت ندارند و ادامه فعالیت آنها مشمول ماده (۱۴) خواهد بود.

ارزیابی وضعیت این ماده: تاکنون این ماده قانونی به مورد اجرا در نیامده است و فعالان پستی غیردولتی بدون مجوز مشغول فعالیت بوده و می‌باشند.

ماده (۱۴)

هر شخص اعم از حقیقی یا حقوقی پس از انقضای مهلت مذکور در تبصره «۲» ماده (۱۳) بدون تحصیل موافقت شرکت به قبول یا حمل یا توزیع یا مبادله محمولات پستی (مراسلات و امانات) بالمباشره یا مع‌الواسطه مبادرت نمایند، علاوه بر جلوگیری فعالیت وی با توجه به شرایط و امکانات خاطی و مراتب جرم در مرتبه اول به ۵۰۰ هزار ریال تا یک میلیون ریال و در صورت تکرار به زندان از سه ماه تا یک سال محکوم خواهد شد.

ارزیابی وضعیت این ماده: تاکنون این ماده قانونی به مورد اجرا در نیامده است.

۳-۷. گزیده‌ای از اساسنامه سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی مصوب سال ۱۳۸۴ و اقدامات انجام شده توسط سازمان در ارتباط با آزادسازی و خصوصی‌سازی:

ماده (۶)

وظایف و اختیارات سازمان به شرح زیر است:

۱. صدور پروانه فعالیت و بهره‌برداری برای ارائه هرگونه خدمات مخابراتی و پستی شامل شرایط، ضوابط و چگونگی جبران خسارت ناشی از عدم اجرای آنها در چارچوب مصوبات کمیسیون.

۲. اعمال استانداردها، ضوابط و نظام‌های کیفی ... در ارائه خدمات و توسعه و بهره‌برداری از شبکه‌های مخابراتی، پستی و فناوری اطلاعات در کشور.
۳. تدوین و ارائه پیشنهاد در خصوص تعیین فعالیت‌ها و بهره‌برداری‌های غیرمجاز پستی و مخابراتی، تعیین جریمه در هر مورد و اعلام اعمال آن در چارچوب قوانین و مقررات پس از طی مراحل قانونی.
۴. تدوین و تنظیم مقررات، آیین‌نامه‌ها، جدول‌های تعرفه و نرخ‌های کلیه خدمات در بخش‌های مختلف ارتباطات و فناوری اطلاعات، تعیین کف یا سقف آنها به منظور حصول اطمینان از رقابت سالم و تداوم ارائه خدمات و رشد کیفی آنها برای تصویب کمیسیون در چارچوب قوانین و مقررات.
۵. وصول مبالغ حق‌الامتیاز صدور پروانه، هزینه استفاده از فرکانس، هزینه جبران خسارت و سایر وجوهی که طبق قوانین و مقررات مربوط به تصویب می‌رسد و واریز آن به حساب‌های خزانه.
۶. نظارت بر عملکرد دارندگان پروانه‌ها در چارچوب مفاد پروانه‌های صادر شده و رسیدگی به تخلفات و ملزم نمودن آنان به انجام تعهدات و وظایف از طریق اخطاریه یا لغو موقت یا دائم امتیازها و پروانه‌های بهره‌برداری.
۸. تدوین و پیشنهاد دستورالعمل‌ها به کمیسیون و اعمال مصوبات در موارد زیر:
 - ج) حمایت از حقوق استفاده‌کنندگان خدمات پستی و مخابراتی و نظارت مستمر بر اعمال صحیح آنها.
 - د) تدوین و پیشنهاد دستورالعمل‌های لازم به منظور تنظیم روابط ارائه‌کنندگان خدمات پستی و مخابراتی.
 - ه) پیشنهاد اصلاح قوانین پستی، مخابراتی و ارتباطی.
۱۱. تهیه و انتشار گزارشات دوره‌ای از وضعیت و کیفیت ارائه خدمات پستی و مخابراتی در کشور و مقایسه تطبیقی آن در منطقه و جهان.

ارزیابی وضعیت این ماده: عملکرد سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی در ارتباط با خصوصی سازی و آزادسازی پست کشور عبارتند از:

- سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی با وجود اینکه دارای قسمتی به نام پست در ساختار سازمانی مصوب خود می باشد ولی این واحد سازمانی کماکان غیرفعال بوده است.
- این سازمان در ارتباط با جلوگیری از فعالیتهای غیرمجاز بخش خصوصی در امور پستی بر طبق ماده (۱۳) و (۱۴) قانون تشکیل شرکت پست و قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و اساسنامه سازمان هیچگونه اقدامی انجام نداده است.
- این سازمان در تدوین و اصلاحات لازمه در آیین نامه دفاتر خدمات ارتباطات و فناوری اطلاعات شهری و روستایی در کنار سایر دستگاهها نقش مهمی داشته است و همچنین فعال در امور مربوط به این دفاتر می باشد.
- این سازمان در ارتباط با ارائه جواز به شرکتهای خصوصی در امور پستی هیچگونه اقدامی انجام نداده است.
- این سازمان در ارتباط با ارائه طرحهای توجیهی اقتصادی جهت تعدیل نرخهای خدمات پستی جهت ارائه به مراجع ذیصلاح اقدامی انجام نداده است.
- سازمان در ارتباط با تدوین استانداردهای لازم و رویههای نظارتی بر عملکرد بخش دولتی و غیردولتی فعال در امور پستی جهت حفظ حقوق شهروندان هیچگونه اقدامی انجام نداده است.
- سازمان در ارتباط با تدوین و تنظیم روابط و حوزه وظایف اپراتورهای دولتی و غیردولتی هیچ اقدامی انجام نداده است.
- سازمان در رابطه با تدوین آیین نامه و نحوه دریافت جواز برای اپراتورهای موازی پستی هیچگونه اقدامی انجام نداده است.
- سازمان در رابطه با تهیه و انتشار گزارشات دورهای از وضعیت و کیفیت ارائه خدمات پستی در کشور و مقایسه تطبیقی آن در منطقه و جهان هیچ کاری انجام نداده است.

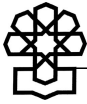
جمع بندی

خدمات پستی در بسیاری از کشورهای جهان، محرک اقتصادی و توسعه اجتماعی است که نقش مهمی در گسترش خدمات و کسب و کارها دارد. طبق رویکردهای کیفی اتحادیه جهانی پست، کیفیت خدمات پستی از جنبه های مختلف پنج گانه رضایت مشتری، سرعت، امنیت، دسترسی و اطلاع رسانی ارزیابی می شوند. آمارهای اتحادیه جهانی پست در رابطه با وضعیت ایران در بین سال های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۸، نشان از بهبود دسترسی به عنوان یکی از شاخص های کیفیت خدمات پستی دارد لکن در چهار شاخص کیفی دیگر وضعیت رضایت بخش به نظر نمی آید. بررسی عملکرد مالی شرکت پست براساس گزارش سالیانه سازمان حسابرسی حاکی از این است که زیان خالص سالیانه شرکت پست قبل از کمک دولت از سال ۱۳۸۲ تا پایان سال ۱۳۸۷ به استثنای سال ۱۳۸۵ و همچنین زیان

انباشته شرکت به‌طور نگران‌کننده‌ای رو به افزایش بوده است. فاصله بسیار زیاد هنوز بین هدف کمی وضع شده برای سرانه مرسوله پستی در قانون برنامه چهارم و وضعیت فعلی وجود دارد. براساس قانون تشکیل پست جمهوری اسلامی عرضه خدمات پستی در اختیار دولت است و توسط شرکت پست انجام می‌شود، لکن از سال‌ها قبل، شرکت پست در رقابت و بعضاً حتی نوعی همکاری‌ها با برخی اشخاص حقیقی و حقوقی متعددی بوده است که بدون مجوز و هیچ نظارتی در داخل کشور از سال‌ها پیش فعال و در توسعه مستمر در برخی حوزه‌های خاص سودآور خدمات پستی بوده‌اند و متأسفانه آمار دقیق و قابل استنادی در رابطه با سهم فعالین فاقد مجوز از میزان مرسولات پستی در کشورمان وجود ندارد. همچنین اکثریت سازمان‌های دولتی و شرکت‌های خصوصی خود پستی‌گری رواج و شایع بوده که این منجر به آسیب مالی به شرکت پست دولتی کشور شده و خواهد شد.

با مروری بر قوانین و مصوبات در ارتباط با خصوصی‌سازی و آزادسازی پست کشور مشاهده می‌شود که سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی با وجود اینکه متولی بحث اعطای مجوز فعالیت‌های پستی در کشور است و همچنین دارای بخشی به‌نام پست در ساختار سازمانی خود است، لکن در ارتباط با ارائه جواز به شرکت‌های خصوصی امور پستی ارائه طرح‌های توجیهی اقتصادی جهت تعدیل نرخ‌های خدمات پستی، تدوین استانداردهای لازم و رویه‌های نظارتی بر عملکرد بخش دولتی و غیردولتی، تدوین روابط و حوزه وظایف اپراتورهای دولتی و غیردولتی، تدوین آیین‌نامه و نحوه دریافت جواز اپراتورهای موازی و جلوگیری از فعالیت‌های غیرمجاز بخش خصوصی در امور پستی حمایت از حقوق مشتریان در جامعه که از وظایف این سازمان است، هیچ‌گونه اقدامی انجام نداده است. بدیهی است که یکی از پیش‌زمینه‌های خصوصی‌سازی و آزادسازی کارآمد و اصولی، داشتن رگولاتوری قوی در زمینه امور پستی کشور است.

منابع و مأخذ

۱. حجتی امامی، خشایار. سند راهبردی کلان برای ارتقا و تحول کیفی در خدمات صنعت پست ایران، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ۱۳۸۵.
۲. مجموعه قوانین وزارت پست و تلگراف و تلفن و سازمان‌های تابعه، گردآوری معاونت حقوقی، پشتیبانی و مجلس وزارت پست و تلگراف و تلفن، ۱۳۸۰.
۳. تجارت خدمات در سازمان جهانی تجارت، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۸۳.
۴. سایت اینترنتی شرکت پست جمهوری اسلامی ایران:

www.post.ir

5. UPU-The Postal Statistics Database, www.upu.int, Switzerland, 2007-2008.

6. Quality Management Structure-International Bureau UPU, 2003.

7. Guide to Postal Reform, United Postal Union, Switzerland, 2004.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۰۲۷۱

عنوان گزارش: خصوصی‌سازی پست کشور: مطالعه‌ای در رابطه با امکانپذیری و مسیر راه
آشنایی با وضعیت پست کشور و عملکرد آن در مقیاس جهانی همراه با مرور و ارزیابی
قوانین مرتبط با آزادسازی و خصوصی‌سازی پست کشور

نام دفتر: مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین

تهیه و تدوین: خشایار حجتی‌امامی

ناظران علمی: عباس پورخصالیان، مهدی فقیهی

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: عباس پورخصالیان

ویراستار ادبی: ———

واژه‌های کلیدی: ———

تاریخ انتشار: ۱۳۸۹/۳/۱۹